

Namų šeimininkė – mados simboolis

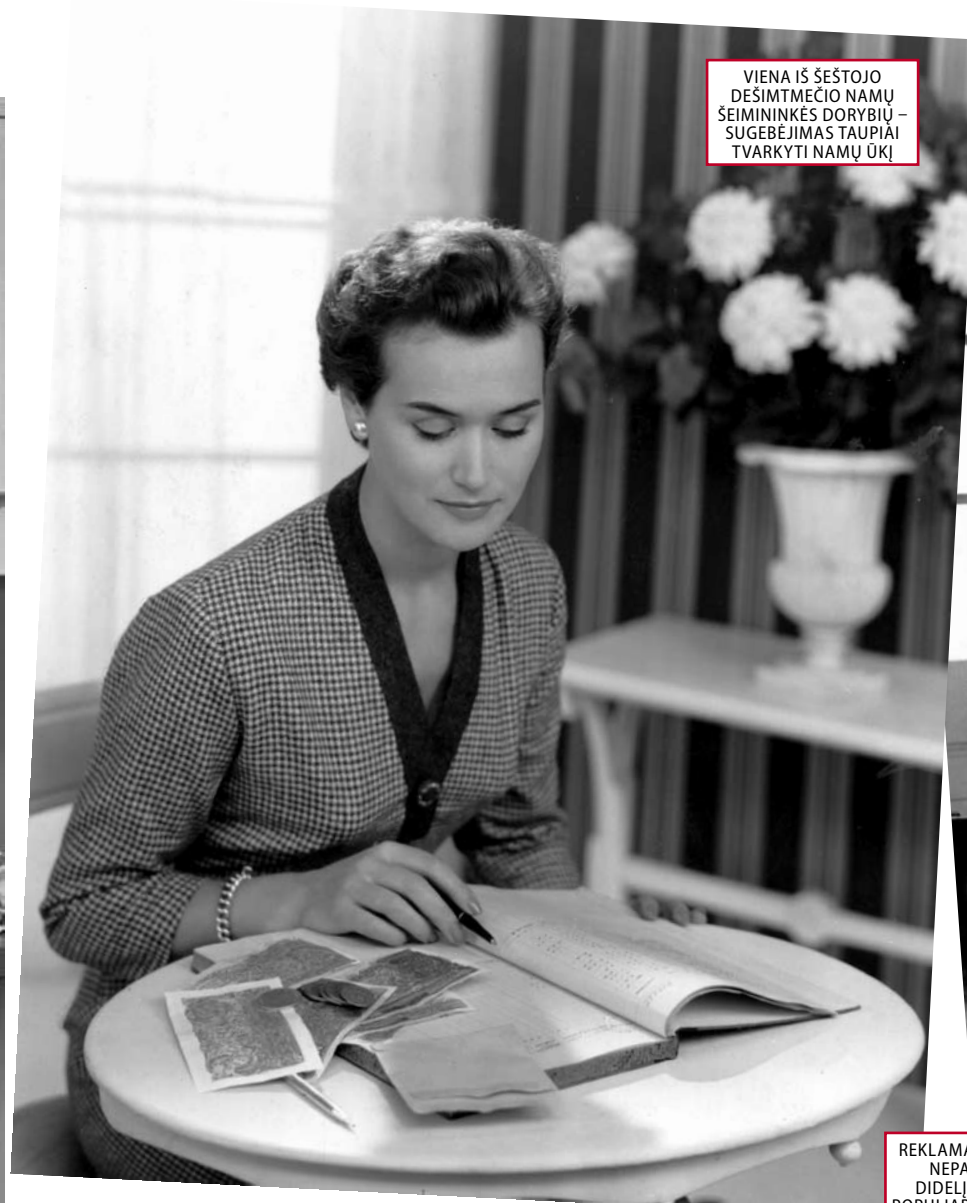
Konstantinas Bogomolovas,
stiliaus ir įvaizdžio kūrėjas, mados analitikas,
„Bogomolov' Image School“ direktorius

Moterys namų ūkio našta nešė daugelį metų ir tai visiškai nieko nestebino. Bet nemažą nuostabą kelia tai, kad atėjo metas, kai namų ūkį tvarkančios moters įvaizdis tapo mados ikona.

IDEALI DOVANA ŠEŠTOJO
DEŠIMTMEČIO NAMŲ
ŠEIMININKEI – NAUJA
BUITINĖ TECHNIKA

SCANPIX ARCHYVO NUOTR.

VIENA IŠ ŠEŠTOJO
DEŠIMTMEČIO NAMŲ
ŠEIMININKĖS DORYBIŲ –
SUGĖBĖJIMAS TAUPYTI
TVARKYTI NAMŲ ŪKĮ

REKLAMA SUVAIDINO
NEPAPRASTAI
DIDELĮ VAIDMENĮ
POPULIARINANT NAMŲ
ŠEIMININKĖS ĮVAIZDĮ

NETGI POLIRUOJANT
PARKETĄ AKSESUARAI
IR TVARKINGA
ŠUKUOSENA –
PRIVALOMA

REVOLIUCIJOS PAGIMDYTA

Tai nutiko septynioliktame amžiuje Olandijoje, pirmojoje istorijoje buržuazinėje šalyje. Čia ir susiformavo namų šeimininkės įvaizdis, kurį būtų galima pavadinti pagrindinių buržuazinių vertybių – stabilumo, tvarkos ir šeimos gerovės – įkūnijimu. Tik nepagalvokite, kad kalbama apie tarnaitę, kuri privalo rūpintis svetimais namais ir ūkiu, kad užsidirbtų pinigų duonai. Turime omenyje namų šeimininkę, kurios prototipas – olandų miestietė (savo paveiksluose tokias vaizdavo Pieteris de Hoochas ir Pieteris Janssensas Elinga). Ji galėjo būti pakankamai turtinga, kad pasipuoštų briliantais ir perlais. Tačiau, skirtingai nei jos amžininkės Prancūzijoje arba Ispanijoje, olandų namų šeimininkė nedemonstravo savo turto. Tai ir yra pagrindinis skirtumas tarp buržuazinio ir aristokratiškojo įvaizdžių. Turtinga olandų namų šeimininkė rūpinosi namais, todėl ji dėvėjo tamsius drabužius, o puošėsi balta nėrinuota apykakle.

Bėgant laikui šio įvaizdžio vizualinė išraiška kito, tačiau esmė ir keliamos asociacijos – gerumas, gyvenimo patirtis, pabrėžiamas tvarkingumas ir tradicijų puoselėjimas – liko tokios pačios. Septynioliktajame amžiuje namų šeimininkės įvaizdis tapo madingas tose šalyse, kuriose ypač įsigalėjo buržuaziniai principai. Bydermejerio laikų Vokietija padovanojo pasauliui pamaldžios vokiečių *Hausfrau* įvaizdį. Viktorijos laikų Anglijoje atsirado manieringoji britų *Housewife*, pagaliau visuotinio vartojimo tėvynė Jungtinės Amerikos Valstijos taip pat susikūrė savą namų šeimininkės versiją.

AMERIKIETIŠKA SVAJONĖ

Būtent Jungtinėse Amerikos Valstijose susiformavo šiuolaikinis namų šeimininkės įvaizdžio vizualus variantas, o per kiną, žurnalus moterims ir televiziją paplito visame pasaulyje. Tačiau tai įvyko tik dvidešimtojo amžiaus penktajame dešimtmetyje.

Antrojo pasaulinio karo metu labai daug moterų turėjo eiti dirbti, kad pakeistų į frontą išėjusius vyrus. Tada netgi Jungtinių Amerikos Valstijų vyriausybė skatino moteris aktyviai įsitraukti į visuomeninį kariaujančios šalies gyvenimą ir pagelbėti „užnugaryje“. Tačiau vos tik vyrų pradėjo grįžti iš fronto, socialinė politika pasikeitė – moterį reikia sugrąžinti į namus! Būtent tada, penktojo dešimtmečio pabaigoje ir šeštojo pradžioje, pradėjo formuotis amerikietiškosios namų šeimininkės, kurios asmeninė laimė susideda iš sėkmingos vyro karjeros, tvarkingos buities ir dviejų apskritaveidžių vaikučių, įvaizdis. Tai buvo akivaizdus bandymas sugrąžinti Viktorijos laikų vertybes.

Žiniasklaida, kinas ir ypač reklama be galo išpopuliarino moters kaip namų šeimininkės įvaizdį. Jis iš tiesų tapo labai madingas. Viena ryškiausių jo pavyzdžių laikoma buvusi Holivudo žvaigždė Alice Faye. Su didžiuoju ekranu ji atsivieškino penktojo dešimtmečio pabaigoje, ištekėjo, pagimdė du vaikus ir pavirto namų šeimininkės idealu. Vėliau žiūrovai ją stebėjo ne kino ekranuose, o gyvenimo stiliaus žurnalų puslapiuose. Ten ponija Faye demonstravo idealą, kurį turėjo susikurti kiekviena Amerikos moteris.

Namų šeimininkės įvaizdis imtas intensyviai tirazuoti reklaminiuose filmukuose, kurie paplitus televizijai susiformavo kaip atskiras žanras. Taigi muilo operos ir reklamų siužetai padėjo šiam įvaizdžiui populiarėti geometrine progresija.

GĖLYTĖS, LANGELIAI, ŽIRNIUKAI

Kokie šio įvaizdžio vizualiniai bruožai? Amerikietiškoji šeštojo dešimtmečio namų šeimininkė, kaip ir jos pirmtakė iš Olandijos, – visai ne įbauginta būtybė su šiltu chalatu ir frotinėmis kojine. Tai savimi besirūpinanti moteris, seksualiai patraukli savo vyrui ir aplinkiniams: jos liemuo suveržtas elastiniu korsetu, ji avi aukštakulnius ir yra apsilvikiusi namine a la Dior suknele, elegantiškai susišukavusi, su jaudinančiu makiažu ir nepriekaištinga baltų dantų šypsena. Taip pat būtini atributai, kurie asocijuojasi su namais: gėlėtas, languotas ar žirneliais margintas audinys, tvarkinga balta apykaklė ir prijuostė su nėriniais, juostelėmis ar kaspinėliais.

Šis vizualių bruožų rinkinys greitai tapo klasika: šaldytuvus, skalbimo miltelius ir

MAŽOS MERGAITĖS MOKOMOS BŪTI PAVYZDINGOMIS NAMŲ ŠEIMININKĖMIS

AUKŠTAKULNIAI STOVINT PRIE VIRYKLĖS? TAI NEATSKIRIAMA NAMŲ ŠEIMININKĖS IVAIZDŽIO DALIS

ORNAMENTUOTOS PRIJUOSTĖS IR SPALVINGI VIRTUVĖS CHALATAI – ŠIANDIEN JAU BEVEIK IŠNYKĘ AKSESUARAI

ŠIUOLAIKINĖ, MODERNI NAMŲ ŠEIMININKĖS VERSIJA – SERIALO „NUSIVYLUSIOS NAMŲ ŠEIMININKĖS“ HEROJĖS

viską, ko reikia namams, ėmė reklamuoti panašios viena į kitą saldžiai mielos damos idealiomis šukuosenomis ir sniego baltumo prijuostėmis, puostomis rankiniais, užrištomis ant languotų naminių suknelių. Jos visada geros nuotaikos, niekada nepavargsta ir nebūna paniurusios arba susimąščiusios. Nepriekaištingai išskalbti skalbiniai ir naujas virtuvės kombainas gali jas padaryti iš tikrųjų laimingas. Jų hobis – rankdarbiai ir gėlių auginimas, mėgstama literatūra – kulinarinės knygos ir prekių, pristatomų paštu, katalogai, o svarbiausias talentas – mokėjimas taupyti.

Amerikietiškoji šeštojo dešimtmečio

namų šeimininkė – savimi

besirūpinanti moteris, seksualiai

patraukli savo vyrui ir aplinkiniams:

jos liemuo suveržtas elastiniu korsetu,

ji avi aukštakulnius ir yra apsilvikiusi

namine a la Dior suknele, elegantiškai

susišukavusi, su jaudinančiu makiažu ir

nepriekaištinga baltų dantų šypsena.

FEMINIZMAS – PRIEŠ!

Bet... septintajame dešimtmetyje vis labiau ėmė aktyvėti feministinis judėjimas ir ideali namų šeimininkė amerikietė tapo pagrindiniu jo atakų objektu. Idealus namų šeimininkės įvaizdis, „išlaidytas“ ir išbulintas iki grotesko, progresyvių moterų sąmonėje tampa konservatyvumo ir davatkiskumo sinonimu. Bandymas sugrąžinti Viktorijos laikus, „užkonservuoti“ moterį šiame dirbtinai sukurtame įvaizdyje nepavyko.

Aštuntojo dešimtmečio pradžioje namų šeimininkės įvaizdis tapo graudžiai senamadiškas. Jokia jauna, einanti koją kojona su progresu moteris nemėgdžios jo! Devintajame dešimtmetyje, kai moterys Amerikoje ne tik išsikovojo teisę dirbti lygiai su vyrais, bet ir gauti pakankamą atlygį už darbą, ponitės su žirneliais marginta suknele, sutinkančios iš darbo grįžusį vyrą standartiniu šuktelėjimu „Brangusis!“ (angl. „Honey!“), įvaizdis imtas traktuoti tik komiškai. Tokiu būdu namų šeimininkės įvaizdis išnyko – kaip tuomet atrodė, visam laikui...

Reikia pažymėti, kad Sovietų Sąjungoje, pralenkusioje visą pasaulį feminizmo idėjomis ir emancipacija, namų šeimininkės įvaizdis niekada nebuvo paplitęs. Moteris už traktoriaus vairo ar lėktuve, milicininkė ar gamybos vadovė buvo populiarnė nei moteris prie viryklės. Taip nutiko todėl, kad namų šeimininkė – tai moteris, neužimta socialiniu gyvenimu, o tai tuometinėje Sovietų Sąjungoje nebuvo skatinama.

Dabartinės namų šeimininkės
pagal televizijos serialo
„Nusivylusios namų šeimininkės“
herojės – jau ne namų sergėtojos
su žirniukais ir pyragėliais, o
feministiškai nusiteikusios, savimi
pasitikinčios gundytojos iš
„didžiojo miesto“.

Todėl sovietiniame kine šis įvaizdis pasirodydavo visiškai kitaip: būdavo pateikiamas komiškas variantas, t. y. moters, pasinėjusios į miesčionišką buitį, įvaizdis. Patys ryškiausi pavyzdžiai – Nina Grebeškova „Briliantinėje rankoje“, Raisa Riazanova filme „Maskva netiki ašaromis“ ar Svetlana Nemoliajeva „Tarybiniame romane“ ir „Garaže“. Ir pagrindinis jų skirtumas nuo vakarietiško prototipų – tai visiškai seksualumo nebuvimas: vietoje aukštakulnių, aptemptos naminės suknelės ir elegantiško makiažo – nutrintos šlepetės, beformis chalatas su „baisiomis rožytėmis“ ir pavargęs veidas be jokios kosmetikos. Taip formuojamas sovietinės namų šeimininkės įvaizdis: jei visas savo jėgas ji skyrė buičiai ir šeimai, visuomenė, žvelgdama į ją, jau nieko įdomaus neberanda. Daug įdomesnė aktyvi moteris.

TRADICIJOS ŠIUOLAIKIŠKUMAS

Tačiau grįžkime prie šio įvaizdžio istorijos Vakarų pasaulyje. Pasisotinusi emancipacija, nauja karta dešimtojo dešimtmečio pradžioje pamažu atsigręžė į tradicines vertybes. Ir nors sugrąžinti idealizuotą šeštojo dešimtmečio Amerikos namų šeimininkę, žinoma, būtų neįmanoma, vis dėlto naujoji šio įvaizdžio versija tvirtai užėmė savo vietą serialuose ir ypač – reklamoje.

Jis, be abejonės, pasikeitė: XX ir XXI amžių sandūroje rūpestis namais, buitimi nėra vienintelė namų šeimininkės veikla. Jos įvaizdis tapo minimalistiškesnis, dinamiškesnis, sportiškesnis. Šiandien buitinę techniką, vaikų prekes, valymo priemones reklamuoja aktyvi, sėkmės lydima moteris, kuri dėvi patogius džinsus ir ryškius sportinius marškinėlius tam, kad naudodama šiuolaikinę techniką galėtų greitai sutvarkyti namus ir vėl užsiimti savimi bei savo karjera. Būdingas pavyzdys – populiarus amerikiečių serialas „Nusivylusios namų šeimininkės“, atsiradęs iš dalies kaip „Sekso ir miesto“ tęsinys, o iš dalies – kaip atkirtis pastarajai televizijos dramai. „Sekso ir miesto“ herojės – jau ne šeimininkės su

žirniukais ir pyragėliais, o feministiškai nusiteikusios, savimi pasitikinčios gundytojos iš „didžiojo miesto“.

Taigi praėjusio amžiaus vidurio namų šeimininkės įvaizdis galutinai nenumirė. Praėjusi epocha sukūrė jį taip vizualiai „nušlifuoatą“ ir asociatyviai tobulą, kad jis įkvėpė gausybę stilizacijų ir pamėgdžiojimų. Todėl kino ir reklamų kūrėjai dažnai griebiasi jo kaip tam tikros retro klišės. Vienas pačių ryškiausių šiuolaikinių pavyzdžių – filmas „Stepfordo žmonos“ su Bette Midler. Jame, žinoma, įvaiz-

dis pristatomas labai komiška ir groteskiška, tačiau jo bruožai be galo tiksliai nukopijuoti iš praėjusio amžiaus šeštojo dešimtmečio.

Taip, namų šeimininkės įvaizdis vėl gyvas. Jis aktualus todėl, kad egzistuoja atitinkamas socialinis sluoksnis, tačiau vizualinė šio įvaizdžio išraiška kinta kartu su vidinėmis šio sluoksnio atstovių transformacijomis. Tačiau jei kuri nors iš jų panorės vizualizuoti rūpestingos ir laimingos namų šeimininkės įvaizdį, ji kreipsis į seną gerą šeštąjį dešimtmetį. www.bogomolov.lv